

DESMITIFICANT DESMITIFICACIONS
Germà Bel
(Publicat a *La Vanguardia*, 15 de gener de 2013)

John Elliot és un gran i ponderat estudiós de l'Espanya del XVI i XVII, que ens recorda que Catalunya no era un paradís de la democràcia abans de 1714. Cert, 'democràcia' com concepte universal i operatiu és quelcom de finals del segle XIX, i molt més posterior a la Península. Amb tot, més encara que entrevistes soltes, té interès llegir una obra cabdal d'Elliot: *La Revolta Catalana. 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, publicada en anglès a 1963, i català a 1966, edició que cito.

L'obra ja desplega les claus en el primer capítol, 'Castella i Aragó'. Quin era l'entorn general que presidia la dinàmica política del període? Elliot ens diu (p. 13): "El resultat lògic d'aquesta presuposició que Castella representava ella sola la veritable Espanya, era el desig instintiu d'hispanitzar, que en realitat significava castellanitzar, les altres províncies de la península i l'imperi, i això volia dir ni més ni menys que abolir les lleis i llibertats individuals, abolir també el marc contractual de llur govern, i la reducció consegüent d'aquelles províncies a l'estatut legal de Castella". O sigui, abolir les lleis i les llibertats individuals, i el marc contractual del govern (pactisme, en Vicens Vives). Bo o dolent? Això.

I quina era la potestat tributària dels territoris de la Corona d'Aragó? Que passava quan el Rei volia nous ingressos? Altra vegada, que parli Elliot (p.12) "Això només podia fer-se en Corts, que no es podien celebrar a menys que el monarca hi fos personalment present. Però les Corts dels Estats de la Corona d'Aragó, a diferència de les de Castella, eren difícils i personalistes. Els subsidis només podien votar-se després de l'adreçament dels greuges i, com que la llista dels greuges era sempre llarga, l'obtenció d'un subsidi de les Corts podia ser extremament costosa en termes de concessions polítiques i administratives". Ara d'això s'en diu sobirania tributària. Antic o modern? Sobirania.

I quina era la situació econòmica en el XVII, a l'inic del regnat de Felip III?: "Els ministres castellans del Rei es trobaven obstaculitzats en llur regiments de la monarquia per les lleis i llibertats de les altres províncies; i, al mateix temps, Castella estava inundada per una crisi econòmica de tal magnitud que tard o d'hora es veuria obligada a mirar vers les altres províncies en cerca d'alleujament fiscal" (p.18).

Cal, ara sí, desmitificar un Mite: el del declivi econòmic de Catalunya en el segle XVII. El que estava en declivi era el centre peninsular. Per contrast, el producte per habitant va créixer en el XVII a regions perifèriques com Andalusia, Múrcia, Catalunya i Galícia, com mostra l'article de 2007 a *European Review of Economic History* dels professors Álvarez -Nogal i Prado de la Escosura (de la Universitat Carlos III de Madrid). L'explicació del Mite del declivi català al XVII és senzilla: la historiografia tradicional projectà el declivi de l'economia castellana al conjunt d'Espanya, i llavors projectà l'evolució del conjunt a Catalunya. Per cert, si volen saber què va passar en la primera meitat del XVIII, després de la guerra de Successió, a Castella la Nova (que inclou Madrid) i Catalunya, llegeixin l'article. Espectacular.

No crec que l'historicisme tingui un paper determinant en els debats actuals. Tanmateix, si es volen legitimar així les posicions, que sigui - si més no- una història ben llegida, i també lo més actual possible. Si no, només s'aconsegueix mitificar la 'desmitificació'.